

УДК 330.567.2/.4:631.115.11

Македон Галина

аспірант

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

м. Київ

СПОЖИВАННЯ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ: СВІТОВИЙ ДОСВІД**Анотація**

В статті погруповано держави за рівнем їхнього споживання та структурою заощадження. Виділено країни з високим, середнім та низьким рівнем заощаджень. Наголошено на ролі приватних заощаджень на рівні національної економіки та вказано шляхи трансформації заощаджень домогосподарств сільської місцевості в економіку України.

Ключові слова: споживання, заощадження, домогосподарства, національна економіка, інвестиції.

Одним із джерел внутрішніх інвестицій на рівні держави є приватні заощадження. Рівень заощаджень домогосподарств України протягом останніх років є вкрай низьким (близько 8% в селі і 12% – в місті), що свідчить про незадовільний стан населення та економіки держави в цілому [4].

Ціль даного дослідження – визначити типи держав по нормі заощаджень і споживання та запропонувати шляхи оптимізації використання заощаджень для сільської місцевості України.

Традиційно при дослідженні питання заощаджень домашніх господарств окремо виділяються кілька країн і регіонів. Серед них США – провідна світова економіка, Європейський союз, Великобританія, зокрема, – країна, що характеризується низькою нормою заощадження домашніх господарств, і Німеччина – країна, яку ряд світових ЗМІ називають «великий заощадник» та окрема група – країни Азії, що є «супер-заощадниками».

За даними ОЕСР США і Великобританія є країнами, де частка кінцевого споживання населення у ВВП є однією з найвищих у світі, а значить, заощадження є одними з найнижчих. На рис. 1 зображено норми заощаджень деяких країн. Як бачимо, вона коливається в рамках від 10% до 50%. І Україна в даному рейтингу знаходиться на низьких позиціях [2].

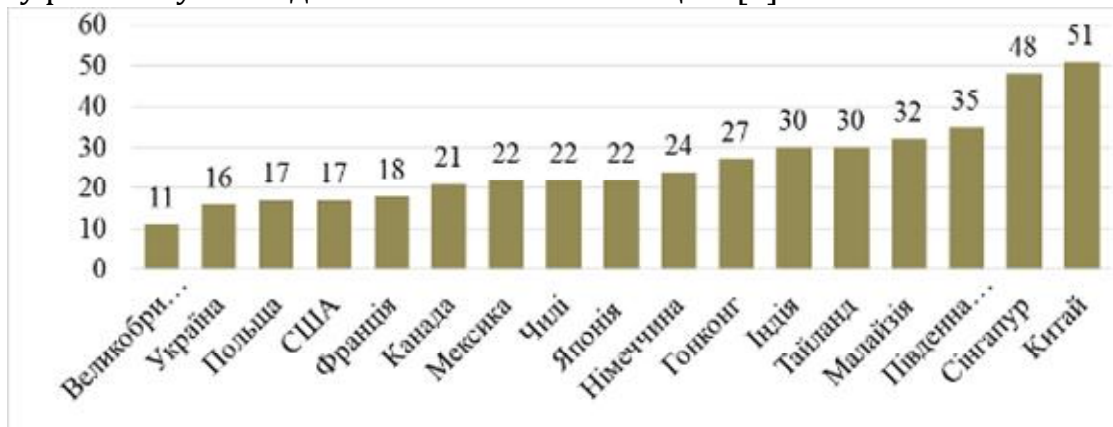

Рис. 1. Норма заощаджень, % від ВВП, 2012 рік [1]

Дуже важливим є раціональний рівень заощаджень як на рівні конкретного домогосподарства, так і національної економіки. Якщо норма заощаджень буде заниженою, то це може стати причиною надмірного споживання, що не зможе продовжуватись довго і стане причиною обманного процвітання. Наприклад, в США перевищується кредитоспроможність, разом з тим відсутні джерела капіталів, тому на цьому фоні утворюється кредитна експансія. Якщо ж показник заощадження завищений як в Китаї це призводить до недостатнього споживання, тобто не відбувається підтримка виробництва, що також є негативним для держави. При чому заощадження позитивно впливають на економіку лише, коли вони активні, тобто трансформуються в різноманітні форми інвестицій.

З макроекономічної точки зору особливий інтерес представляє собою «парадокс ощадливості» – явище, описане американськими економістами У. Кетчінгсом і У. Фостером і досліджене Дж. М. Кейнсом і Ф. фон Хайек. Суть парадоксу полягає в тому, що збільшення особистих заощаджень в період економічного спаду в кінцевому підсумку призводить до скорочення громадських заощаджень, оскільки скорочення споживання тягне за собою зменшення сукупного попиту і економічного зростання. Заощадження в даному контексті розглядаються як вилучення з економічного обігу, що обмежують зростання сукупного попиту і мультиплікативно скорочують сукупний дохід. Проблема «парадоксу ощадливості» – це, по суті, проблема надлишкової готівки в складі сукупних заощаджень домашніх господарств [3].

Споживання – категорія, що в психологічному розумінні знаходиться «на виду» і в силу ментальності українського народу, цей фактор є надзвичайно важливим. Адже кожне домогосподарство прагне відповідати споживчому рівню своєї соціальної категорії. Цей рівень не співпадає ні зі споживчим кошиком, ні з портретом середньостатистичного українця, він визначається оточенням, традиціями. А заощадження – категорія, що до певного часу залишається відомою лише самому домогосподарству. Крім того, домогосподарства сільської місцевості через відсутність фінансової грамотності не сприймають заощадження як інструмент для збільшення свого капіталу. Бо заощадження в готівковій формі (що є найпопулярнішою серед сільського населення) через економічну нестабільність в державі знецінює їх.

Важливим як на мікро-, так і на макрорівні показником споживання є його структура, зокрема відсоток, що витрачається на продукти харчування та безалкогольні напої. Далі наведено дані по країнам, де показано, що в Україні цей відсоток є занадто високим, що свідчить про бідність населення (рис. 2).

Згідно економічного закону Кейнса: домогосподарства з більшими доходами більше заощаджують. Якщо говорити про макрорівень, то не завжди вищий показник ВВП на душу населення спричиняє вищу норму заощадження. Одним з основних є культура населення та історичний економічний розвиток.

Багатство деякі експерти пропонують вимірювати наступним умовним розрахунком: якби людина перестала працювати, як довго вона могла б існувати за рахунок заощаджень. І якщо пасивні заощадження – закінчатся, то активні – продовжать приносити дохід.

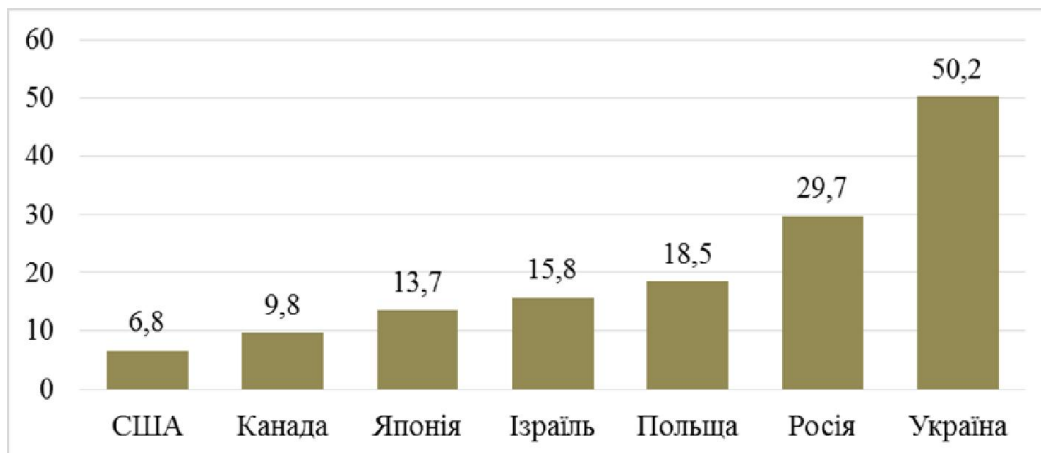

Рис. 2. Відсоток сукупних витрат, що населення витрачає на продукти харчування та безалкогольні напої [1]

Відмінність у структурі сукупних витрат сільського і міського населення зберігається в усіх країнах. Оскільки вони мають різні економічні умови, устрої та стиль життя. При чому традиційно сума витрат міських жителів є більшою. Експерти часто схиляються до думки, що умови життя на селі є гіршими в усьому світі, порівнюючи з міськими. Наприклад, у 2011 році міські домогосподарства США витратили 50348 дол., а сільські 42540 дол. (на 18% більше). Міські домогосподарства витрачали більше на харчування, житло, одяг, освіту, в той час як сільські більше витрачали на транспорт, охорону праці і розваги [1].

Заощадження з психологічної точки зору є економією. Для сімей з середніми і низькими доходами фактично це свідомо відмова від чогось сьогодні для отримання чогось в майбутньому. І для цього потрібен суттєвий мотив. Тому саме мотивація має стати рушійною силою для збільшення заощаджень населення. Якщо ж говорити про сільські домогосподарства, то мотив у них так надзвичайно високий. Наступний мотив – не просто заощаджувати, а перетворювати свої заощадження в актив, що буде приносити дохід.

Особливість соціологічних опитувань полягає в тому, що домогосподарства не бажають показувати справжній розмір своїх збережень. Дані, що пов'язані з обсягами надходжень, а відповідно і витрат домогосподарств, не показують об'єктивну ситуацію, оскільки на відміну від інших суб'єктів економіки (підприємств, в т.ч. малого бізнесу), вони не подають ніякої офіційної звітності (такої, за достовірність якої нестимуть відповідальність перед державою) і їхні сукупні витрати відомі достовірно лише їм самим. Часто певна (значна) їх частина знаходиться в тіньовому секторі економіки і не відображається в жодних документах і звітах.

Основними інвестиціями, на які покладаються в перспективі залишаються іноземні, в той час, як значні обсяги заощаджень домогосподарств залишаються неактивними. Сільськогосподарські домогосподарства в основному сприймають як виробників сільськогосподарської продукції, та не розглядають як інвесторів. Частку у фінансуванні кооперативу (базового господарства) і розвитку

інфраструктури села населення може взяти на себе. Це можливість отримувати доходи від своїх заощаджень і покращувати економічний і соціальний стан власного населеного пункту. Кооперативний рух дозволяє створювати міцний сільський «середній клас», який є основою для сильної і незалежної економіки. Це сприяє відродженню сіл і відповідно соціально-економічному розвитку держави.

Список використаних джерел

1. <http://data.worldbank.org/>
2. <http://www.oecd.org/statistics/>
3. Pattern of saving and investment of rural households: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/338/11/11_chapter5.pdf
4. Витрати і ресурси домогосподарств 2012. Статистичний збірник. – Київ 2013. – 377 с.

УДК 332.01

Павлов Константин

д.э.н., профессор, заведующий кафедрой
НОУ ВПО «Камский институт гуманитарных и инженерных технологий»
г. Ижевск, Российская Федерация

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЯДРО РЕГИОНА: СУЩНОСТЬ, КРИТЕРИИ ФОРМИРОВАНИЯ И ЭЛЕМЕНТНЫЙ СОСТАВ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы обоснования теоретических основ определения содержания понятия экономического ядра региона, обобщение критериев его формирования и систематизации признаков классификации.

***Ключевые слова:** экономическое ядро, регион, понятийный аппарат, критерии, процесс формирования, структура.*

Процессы формирования в России развитых рыночных отношений обусловили возникновение множество проблем, решение которых требует учитывать также и территориальную специфику. Более того, недоучет региональных факторов во многом и обусловил недостаточно высокую эффективность трансформационных рыночных преобразований. Теоретически перед региональной экономической политикой ставится задача оптимизации пространственных структур с макроэкономических позиций и поэтому недооценка, а тем более игнорирование региональных особенностей формирования рыночных отношений негативно влияют на общую экономическую ситуацию в стране. В этой связи следует отметить, что выделение в регионах